

Kesan Aktiviti Ekonomi dan Taraf Sosioekonomi Masyarakat Kawasan Rukun Tetangga di Kelantan

(Economic Activities Effects and the Society Socioeconomic Status of the Neighbourhood Association Area in Kelantan)

Zaleha Embong (zaleha.e@umk.edu.my)

Nik Yusri Musa (nikyusri@umk.edu.my)

Noor Hisham Md Nawi (hisham@umk.edu.my)

Asma Lailee Mohd Noor (lailee@umk.edu.my)

Nawi @ Mohd Nawi Ismail (nawi.ismail@umk.edu.my)

Universiti Malaysia Kelantan

Abstract

The Malaysian government had established the Neighbourhood Association Area or the Kawasan Rukun Tetangga (KRT), monitored by the Department of National Unity and Integration (Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional or JPNIN) to foster collaboration and mutual support among the society. As a voluntary organisation, KRT takes part in the implementation of the community development programme nationwide. In Kelantan, its KRT is active in implementing socioeconomic activities for its people. The activities have contributed to positive impacts on people who are in the KRT area. This study had two objectives: to identify the level of participation among the KRT community in Kelantan in the economic activities and examine the impact of the economic activities towards the KRT society socioeconomic in Kelantan. This study adopted the quantitative approach that utilised a structured questionnaire distributed to 156 respondents. The *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS) programme was used to analyse data descriptively. The study found that the economic activities had successfully escalated the society's socioeconomic status and help to increase their side incomes. The economic activities also help build a good relationship, social acknowledgment, interaction, and partnership among the KRT communities.

Keywords: Neighbourhood Association Area, Kawasan Rukun Tetangga (KRT), economic activities, socioeconomic status

Pengenalan

Skim Rukun Tetangga (SRT) merupakan salah satu inisiatif kerajaan melalui Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (JPNIN) untuk mengadakan program bagi mengurus masyarakat majmuk (JPNIN, 2020). SRT juga adalah sebuah organisasi sukarela yang bertujuan membantu dalam pembangunan masyarakat di Malaysia. Pelaksanaannya merupakan satu usaha yang berterusan untuk mewujudkan ruang interaksi dalam masyarakat majmuk. Matlamat SRT pada asasnya adalah untuk memantau dan memulihara perpaduan dalam kalangan masyarakat di kawasan perumahan melalui aktiviti berasaskan kejiiran. Kawasan-kawasan perumahan yang melaksanakan program SRT dipanggil Kawasan Rukun Tetangga (KRT). KRT merujuk kepada kawasan-kawasan perumahan yang melaksanakan skim ini (JPNIN, 2020).

Pada tahun 1975, KRT ditubuhkan bagi membolehkan rakyat mengawal dan menjaga keselamatan kawasan kediaman mereka. Kemudian, KRT diperbaharui dengan menanam konsep kejiiran dengan falsafah *Kesejahteraan Kawasan Sejiiran akan Menjamin Kesejahteraan Negara*. KRT telah menganjurkan pelbagai aktiviti supaya masyarakat dapat berinteraksi, saling mengenali dan merapatkan hubungan pada peringkat akar umbi antara pemimpin dengan rakyat yang pelbagai agama, bangsa, bahasa dan budaya (Syed Mahadzir, 2009).

Pada tahun 2001, KRT mengalami perubahan ke arah pembangunan komuniti sejajar dengan perkembangan semasa. Hal ini ekoran penyertaan aktif para pemimpin dan masyarakat KRT dalam pelbagai aktiviti yang dilaksanakan (JPNIN, 2020; Syed Mahadzir, 2007; Rashid, 2004). Pendekatan ini memberi tumpuan terhadap beberapa perubahan baru dalam struktur organisasi, infrastruktur dan peranan KRT itu sendiri. Pelbagai aktiviti yang dianjurkan oleh KRT lebih menjurus kepada usaha untuk menjalankan aktiviti berdasarkan keperluan anggota masyarakat.

Menurut pandangan Community Development Academy (CDA) (1997), pembangunan komuniti bermaksud penglibatan daripada semua pihak dan agensi untuk mencapai matlamat yang sama; iaitu memperbaiki kualiti kehidupan masyarakat yang terlibat. Terdapat beberapa elemen yang berhubung kait dalam pembangunan komuniti. Antaranya ialah pendidikan, ekonomi, pembangunan perumahan, penjagaan kesihatan, kepimpinan, pertanian dan pembangunan infrastruktur. Elemen-elemen seperti kerjasama, toleransi dan lain-lain merupakan sebahagian daripada perkara penting dalam mencapai matlamat pembangunan komuniti.

Sebenarnya, konsep pembangunan komuniti telah diperkenalkan di United Kingdom dan Amerika Syarikat pada tahun 1930-an. Pada waktu itu, komuniti terutamanya pemimpin setempat digalakkan melibatkan diri dalam aktiviti perancangan kawasan bandar (Ontario Healthy Communities Coalition (OHCC), 2013). Kerajaan British juga telah melaksanakan program pembangunan komuniti

di negara jajahannya seperti di Afrika pada tahun 1950 dan di India pada tahun 1952 (Balandier, 1972).

Holdcraft dan Jones (1982) pula menyatakan tahun 1950-an merupakan dekad paling dinamik berlakunya program pembangunan komuniti di negara-negara sedang membangun. Pada masa itu, pembiayaan kebanyakan program pembangunan komuniti disalurkan melalui agensi sukarela seperti *Near East Foundation* dan *Ford Foundation*. Negara-negara yang terlibat dalam melaksanakan program ini ialah India (1952), Filipina (1955), Jordan (1956), Indonesia (1957), Iran dan Pakistan (1953) serta Korea (1958) (Haris & Abd Hadi, 2012). Para sarjana mengenal pasti bahawa pelaksanaan pembangunan komuniti secara profesional bermula selepas Peperangan Dunia Kedua pada tahun 1945 (Batten, 1957; Cawley, 1989; Sanders, 1970).

Dalam konteks Malaysia pula, gerakan pembangunan komuniti luar bandar sebenarnya telah berkembang pesat setelah negara mencapai kemerdekaan pada 31 Ogos 1957 (Afiffudin, 1986). Kepesatan pembangunan komuniti dicapai melalui pelaksanaan pelbagai usaha pembangunan secara berterusan dalam setiap penggal Rancangan Pembangunan Malaysia. Rancangan pembangunan komuniti di Malaysia adalah berdasarkan program pembangunan yang tersusun dan terkandung dalam Buku Merah Negara (Mohd Shukri, 1992). Antara program pembangunan komuniti yang terkenal ialah Gerak Maju (1966), Gerakan Jaya Diri (1968), Gerakan Pembaharuan (1972) dan Gerakan Desa Wawasan (1996) (Haris & Abd Hadi, 2012).

Pembangunan komuniti di Malaysia secara umumnya bermatlamat untuk menyelesaikan masalah kemiskinan; terutamanya dalam kalangan masyarakat luar bandar (Mohammad Shatar, 2003). Secara khususnya, objektif pembangunan komuniti di Malaysia bertujuan untuk meningkatkan tahap pendapatan individu agar melebihi garis kemiskinan. Kerajaan telah menubuhkan Jabatan Pertanian pada tahun 1948 dan *Rural and Industrial Development Authority* (RIDA) pada tahun 1950 bagi mencapai matlamat tersebut. Penubuhan kedua-dua jabatan ini merupakan usaha kerajaan untuk meningkatkan pembangunan komuniti di luar bandar (Haris & Abd Hadi, 2012).

Hal ini menunjukkan bahawa pembangunan komuniti yang dilaksanakan berupaya membantu masyarakat setempat meningkatkan taraf hidup. Di samping itu, pembangunan komuniti merupakan satu proses untuk mewujudkan jalinan kerjasama antara masyarakat setempat dengan kerajaan serta *non government organization* (NGO). Jalinan kerjasama ini adalah usaha untuk memperbaiki ekonomi, sosial dan kebudayaan masyarakat berkenaan. Hal ini merupakan satu inisiatif untuk membina hubungan kerjasama dalam masyarakat (Sarmila, 2013). Oleh sebab itu, KRT menjadi landasan terbaik yang melibatkan semua lapisan masyarakat tanpa mengira bangsa, kaum dan fahaman politik. Projek ekonomi di bawah KRT misalnya mampu mengeratkan silaturahim dan semangat kerjasama di kalangan masyarakat. Menurut pengarah JPNIN Kelantan iaitu Norwahidah

Zinalibdin, KRT Kelantan merupakan KRT yang sangat aktif melaksanakan aktiviti ekonomi. Mereka saling membantu dalam memperkasakan ekonomi masyarakat setempat. Hal ini menjadi keunikan kepada KRT Kelantan. Oleh sebab itu, aktiviti-aktiviti ekonomi yang dilaksanakan di KRT sangat penting kepada masyarakat dalam meningkatkan taraf sosioekonomi mereka.

Latar Belakang KRT

KRT adalah sebuah organisasi yang menekankan konsep sukarela dan merupakan satu-satunya organisasi sukarela yang ditubuhkan di bawah Akta Parlimen yang diamanahkan dengan beberapa matlamat khusus (JPNIN, 2020; Fatimah, 2010). KRT bertujuan mempromosikan kefahaman dan interaksi dalam masyarakat majmuk di negara ini (Azeem Fazwan & Mohamad Zaini, 2007). Hal ini bertepatan dengan objektif penubuhan KRT iaitu memelihara, meningkat dan mengukuhkan perpaduan serta integrasi nasional selaras dengan dasar-dasar kerajaan berlandaskan Perlembagaan Persekutuan dan Rukun Negara (JPNIN, 2020). Menurut Afriva Khaidir (2010), KRT mampu bertindak sebagai agen pendamai kerana aktiviti-aktiviti yang dianjurkan dapat memupuk semangat kerjasama dan saling membantu dalam masyarakat majmuk.

Oleh sebab itu, penubuhan KRT diberi keutamaan di kawasan-kawasan bandar, pinggir bandar dan kawasan yang berisiko tinggi (JPNIN, 2020). Kawasan-kawasan perumahan yang ingin membuat permohonan untuk menubuhkan KRT perlu mempunyai sekurang-kurangnya 5000 ahli penduduk di kawasan tersebut. Penetapan KRT dilakukan oleh ketua pengarah JPNIN seperti yang termaktub dalam Seksyen 5, *Akta Rukun Tetangga 2012 (Akta 751)* (Kerajaan Malaysia, 2012). Masyarakat KRT akan mengadakan mesyuarat untuk melantik ahli jawatankuasa dalam kalangan penduduk tetap atau pemastautin di kawasan tersebut. Pengarah JPNIN akan berunding dengan ahli jawatankuasa KRT bagi memenuhi jawatan-jawatan seperti berikut:

- a) Pengerusi
- b) Timbalan pengerusi
- c) Setiausaha
- d) Penolong setiausaha
- e) Bendahari

Ahli jawatankuasa yang dilantik ditugaskan untuk mentadbir dan merancang pelbagai aktiviti untuk meningkatkan perpaduan dalam masyarakat majmuk. JPNIN telah menyediakan modul bagi memudahkan urusan ahli jawatankuasa KRT melaksanakan aktiviti-aktiviti secara sistematik dan berterusan. Aktiviti-aktiviti yang dianjurkan bertujuan melahirkan masyarakat yang berdikari dan berdaya saing serta mewujudkan suasana harmoni.

Metodologi

Kajian ini menggunakan kaedah kuantitatif untuk mendapat data yang dikehendaki. Populasi kajian adalah masyarakat KRT di Kelantan. Artikel ini menggunakan kaedah pensampelan bertujuan. Sampel kajian dipilih berdasarkan keperluan dan tujuan kajian. Maka, pemilihan sampel kajian berdasarkan keaktifan responden dalam melibatkan diri dalam aktiviti-aktiviti ekonomi di KRT secara berterusan sepanjang tahun. Seramai 156 responden terlibat dalam kajian ini. Data kuantitatif ini dikumpul menggunakan instrumen soalan soal selidik yang dibentuk berdasarkan objektif kajian. Data yang diperolehi dianalisis dengan menggunakan perisian *Statistical Package for the Social Sciences* (SPSS). Statistik yang digunakan dalam menganalisis data ialah statistik deskriptif. Statistik deskriptif mempersembahkan data kajian dalam bentuk peratus, min dan sisihan piawai.

Hasil dan Perbincangan

Profil demografi sosial

Jadual 1 menunjukkan profil demografi sosial responden masyarakat KRT yang terlibat dengan aktiviti ekonomi di KRT, Kelantan. Daripada 156 orang responden yang terlibat dalam kajian ini, seramai 23 orang (14.7%) daripadanya merupakan komuniti KRT yang berumur 20 hingga 29 tahun, 30 hingga 39 tahun adalah seramai 16 orang (10.3%), 15.4 peratus adalah yang berumur antara 40 hingga 49 tahun, seramai 52 orang (33.3%) berumur antara 50 hingga 59 tahun, 31 orang (19.9%) berumur antara 60 hingga 69 tahun serta seramai 10 orang (6.4%) berumur 70 hingga 79 tahun.

Jadual 1: Taburan Umur Responden

Umur	Kekerapan	Peratus
20-29	23	14.7
30-39	16	10.3
40-49	24	15.4
50-59	52	33.3
60-69	31	19.9
70-79	10	6.4
Jumlah	156	100

Jadual 2 pula menunjukkan seramai 93 orang (59.6%) responden adalah perempuan dan 63 orang (40.3%) adalah lelaki.

Jadual 2: Taburan Jantina Responden

Jantina	Kekerapan	Peratus
Perempuan	93	59.6
Lelaki	63	40.3
Jumlah	156	100

Seterusnya, Jadual 3 menunjukkan taburan status perkahwinan responden yang terlibat dalam kajian ini. Status responden yang bujang adalah seramai 24 orang iaitu 15.4 peratus dan responden berstatus berkahwin adalah seramai 118 orang (75.6%). Terdapat responden yang berstatus janda dan duda iaitu seramai 11 orang (7.1%) dan 3 orang (1.9%).

Jadual 3: Taburan Status Perkahwinan Responden

Status Perkahwinan	Kekerapan	Peratus
Bujang	24	15.4
Berkahwin	118	75.6
Janda	11	7.1
Duda	3	1.9
Jumlah	156	100

Bagi analisis taburan etnik responden pula, sebagaimana yang dipaparkan di dalam Jadual 4, seramai 151 orang (96.8%) responden kajian ini berbangsa Melayu dan hanya 5 orang (3.2%) sahaja dari etnik Cina yang terlibat dalam kajian ini.

Jadual 4: Taburan Etnik Responden

Etnik	Kekerapan	Peratus
Melayu	151	96.8
Cina	5	3.2
Jumlah	156	100

Bagi aspek tahap pendidikan pula, seramai 8 orang (5.1%) tidak bersekolah, seramai 16 orang (10.3%) responden mempunyai latar belakang sehingga peringkat sekolah rendah, seramai 60 orang (38.5) mempunyai tahap pendidikan sehingga peringkat sekolah menengah rendah dan peratusan responden yang mempunyai tahap pendidikan sehingga sekolah menengah atas pula adalah seramai 37 orang (23.7%). Seramai 6 orang (3.8%) responden mempunyai sijil dan hanya 12 orang (7.7%) mempunyai tahap pendidikan peringkat STPM/diploma. Seterusnya bagi responden yang mempunyai ijazah atau sarjana adalah seramai 15 orang (9.6%) dan hanya 2 orang sahaja iaitu 1.3 peratus mempunyai kelayakan-kelayakan yang lain.

Jadual 5: Taburan Pendidikan Responden

Lepasan Pendidikan	Kekerapan	Peratus
Tidak bersekolah	8	5.1
Sekolah Rendah	16	10.3
Sekolah Menengah Rendah	60	38.5
Sekolah Menengah Atas	37	23.7
Sijil	6	3.8
STPM/ Diploma	12	7.7
Ijazah/ Sarjana	15	9.6
Lain-lain Kelayakan	2	1.3
Jumlah	156	100

Seterusnya, Jadual 6 menunjukkan analisis kekerapan jenis pekerjaan responden. Kakitangan kerajaan adalah seramai 12 orang (7.7%), kakitangan swasta pula seramai 6 orang (3.8%) sahaja. Manakala, responden yang bekerja sendiri pula adalah seramai 64 orang (41 %) dan 74 orang (47.4 %) tiada pekerjaan tetap.

Jadual 6: Taburan Pekerjaan Responden

Pekerjaan	Kekerapan	Peratus
Kakitangan Kerajaan	12	7.7
Kakitangan Swasta	6	3.8
Bekerja Sendiri	64	41.0
Tiada Pekerjaan Tetap	74	47.4
Jumlah	156	100

Berdasarkan Jadual 7 pula, pendapatan kurang daripada RM1200 adalah seramai 114 orang (73.1%) dan seramai 32 orang (20.5%) responden yang berpendapatan antara RM1300 hingga RM2800. Seterusnya seramai 8 orang responden (5.1%) berpendapatan antara RM2900 hingga RM5500 dan hanya dua orang (1.3%) yang berpendapatan melebihi RM5600.

Jadual 7: Taburan Pendapatan Responden

Bil	Pendapatan	Kekerapan	Peratus
1	< RM1200	114	73.1
2	RM 1300- RM 2800	32	20.5
3	RM 2900- RM 5500	8	5.1
4	> RM 5600	2	1.3
	Jumlah	156	100

Aktiviti ekonomi KRT

Jadual 1.8 pula menerangkan tentang aktiviti ekonomi yang dilaksanakan oleh masyarakat KRT yang terdiri daripada aktiviti pertanian, penternakan, perniagaan dan gubahan. Aktiviti ini dilakukan secara komersil dan berkumpulan. Aktiviti ekonomi ini dilakukan saban tahun dan menjadi salah satu aktiviti utama di KRT, Kelantan. Kekerapan (peratus) bagi aktiviti-aktiviti ekonomi yang dilakukan oleh masyarakat KRT adalah pertanian sebanyak 33.3 peratus, penternakan 28.2 peratus, perniagaan 28.9 peratus dan kreativiti pula sebanyak 9.6 peratus.

Jadual 1.8: Jenis Aktiviti Ekonomi

Aktiviti Ekonomi	Jenis	Kekerapan (Orang)	Peratus (%)
Pertanian	Sayur-sayuran, buah-buahan, ulam-ulaman	52	33.3
Penternakan	Lembu, kerbau, kambing, ayam itik, ikan keli, ikan haruan, ikan talapia	44	28.2
Perniagaan	Kerepek, sambal pedas, ikan pekasam, kuih-muih, katering, inap desa (<i>homestay</i>)	45	28.9
Kreativiti	Gubahan bunga, kraftangan (spt., bakul, tikar)	15	9.6
	Jumlah	156	100

Tahap penglibatan responden dalam aktiviti ekonomi KRT

Tahap Penglibatan masyarakat dalam aktiviti ekonomi di KRT dipaparkan dalam Jadual 9. Dari jadual tersebut, kajian ini mendapati tahap penglibatan masyarakat dalam aktiviti-aktiviti ekonomi di KRT menunjukkan peratusan sangat kerap bagi setiap item bagi konstruk ini berada antara 15.4 hingga 46.8 peratus. Item yang memperolehi peratusan tertinggi persetujuan sangat kerap adalah item 11 "saya berasa gembira dapat bekerjasama dengan masyarakat untuk memajukan

aktiviti ekonomi di KRT" (46.8%) dan bagi item 13 pula iaitu "saya mencari dana dan geran bagi memajukan aktiviti ekonomi di KRT kami" memperoleh peratusan persetujuan SANGAT KERAP yang paling rendah iaitu hanya 15.4 peratus sahaja. Manakala, bagi item yang memperoleh persetujuan tidak pernah hanya 10 item sahaja dari 14 item keseluruhannya. Item 13 dan item 12 memperoleh peratusan persetujuan tidak pernah yang tertinggi iaitu 30.8 dan 28.2 peratus. Lapan item selebihnya hanya memperoleh peratusan persetujuan tidak pernah antara 0.6 hingga 5.1 peratus sahaja. Oleh itu, min keseluruhan bagi konstruk ini berada pada tahap tinggi juga iaitu min=3.79.

Jadual 9: Tahap Penglibatan Masyarakat Dalam Aktiviti-Aktiviti Ekonomi di KRT

Kekerapan (%)

Bil	Item	Tp	Jj	Kk	K	SK	Min	Sp
1	Saya terlibat dengan semua aktiviti-aktiviti yang dianjurkan KRT.	-	6.4	14.7	49.4	29.5	4.02	.838
2	Saya terlibat dalam merangka aktiviti-aktiviti di KRT.	0.6	12.8	17.9	47.4	16.7	3.58	1.072
3	Saya berasa seronok melibatkan diri dalam aktiviti-aktiviti di KRT.	-	2.6	12.2	43.6	41.7	4.24	.765
4	Saya terlibat dengan aktiviti ekonomi yang dilakukan di KRT.	2.6	7.7	19.9	50.6	19.2	3.76	.937
5	Saya mengajak jiran tetangga melibatkan diri dalam aktiviti ekonomi yang dianjurkan KRT.	3.8	7.7	18.6	50.6	19.2	3.74	.984
6	Saya mengajak ahli keluarga melibatkan diri dalam aktiviti ekonomi yang dianjurkan KRT.	3.8	9.6	21.2	50.0	15.4	3.63	.984
7	Jiran tetangga melibatkan diri dalam aktiviti ekonomi di KRT.	1.9	10.3	21.2	46.2	20.5	3.73	.966
8	Ramai masyarakat KRT ingin melibatkan diri dalam aktiviti ekonomi.	-	10.3	17.3	42.9	29.5	3.92	.936
9	Saya berusaha untuk memajukan aktiviti ekonomi yang diusahakan oleh KRT.	1.3	7.7	12.2	48.1	30.8	3.99	.926
10	Saya sanggup meluangkan masa dan tenaga untuk melaksanakan aktiviti ekonomi di KRT.	0.6	7.1	12.2	49.4	30.8	4.03	.880
11	Saya berasa gembira dapat bekerjasama dengan masyarakat untuk memajukan aktiviti ekonomi di KRT.	-	2.6	13.5	37.2	46.8	4.28	.793
12	Saya terlibat mendapatkan bantuan kewangan dan khidmat nasihat berkenaan ekonomi dari organisasi luar.	28.2	3.2	14.1	36.5	17.9	3.13	1.497
13	Saya mencari dana dan geran bagi memajukan aktiviti ekonomi di KRT kami.	30.8	4.5	13.5	35.9	15.4	3.01	1.505
14	Masyarakat KRT bekerjasama dalam melaksanakan aktiviti ekonomi yang dianjurkan oleh KRT.	0.6	3.2	19.9	35.3	41.0	4.13	.885
Jumlah							3.79	.78

Impak aktiviti ekonomi terhadap taraf sosioekonomi responden

Dari aspek kesan aktiviti ekonomi terhadap taraf sosioekonomi masyarakat KRT, sebagaimana terpapar di dalam Jadual 10, lapan item daripada sepuluh item keseluruhan memperoleh lebih daripada 30 peratus persetujuan sangat setuju. Dua item sahaja memperoleh kurang 30 peratus, iaitu item 3 "aktiviti ekonomi di KRT mewujudkan peluang pekerjaan kepada masyarakat setempat" (27.6%) dan item 4 "aktiviti ekonomi di KRT dapat melahirkan usahawan yang berjaya" (25%). Item-item yang memperoleh peratusan persetujuan sangat setuju lebih 30 peratus adalah item 1 (36.5%), 5 (39.1%), 7 (32.7%), 8 (34.6%), 9 (35.9%), 10 (36.5%) dan item 2 dan 6 memperoleh peratusan yang sama iaitu (33.3%). Manakala, peratus persetujuan setuju pula berada antara 42.9 hingga 67.3 peratus. Item 3 iaitu "aktiviti ekonomi di KRT mewujudkan peluang pekerjaan kepada masyarakat setempat" memperoleh peratusan persetujuan tertinggi dengan nilai peratus 67.3 peratus dan item 1 iaitu "aktiviti ekonomi memberi kesan positif kepada masyarakat KRT" memperoleh peratus persetujuan setuju yang rendah dengan nilai peratus hanya 42.9 peratus sahaja. Bagi peratusan persetujuan tidak setuju pula menunjukkan keseluruhan item memperoleh kurang daripada 10 peratus iaitu item 1, 6 dan item 7 memperoleh peratusan yang sama iaitu 7.7 peratus. Bagi item 3 dan 8 memperoleh peratus sebanyak 2.6 peratus dan item 2, 4, 5 dan 10 pula hanya memperoleh 1.3 peratus sahaja. Min keseluruhan persepsi pengaruh masyarakat konstruktif ini adalah pada tahap tinggi, iaitu $\text{min} = 4.16$.

Pelaksanaan aktiviti berfungsi untuk menjalinkan interaksi dan persefahaman dalam kalangan anggota komuniti. Tinjauan terhadap dapatan soal selidik masyarakat dalam aspek pandangan masyarakat terhadap aktiviti-aktiviti di KRT Kelantan menunjukkan item "saya suka dengan aktiviti-aktiviti yang dianjurkan oleh KRT", item "saya berharap aktiviti-aktiviti di KRT dilakukan secara berterusan", item "saya berpegang kepada pepatah Melayu *berat sama dipikul, ringan sama dijinjing* dalam menjayakan aktiviti KRT" dan item "saya mempunyai hubungan yang baik dengan jiran tetangga" memperoleh persetujuan sangat setuju melebihi 40 peratus. Manakala item-item lain iaitu sepuluh item yang berkaitan pandangan masyarakat terhadap aktiviti-aktiviti kebanyakannya memperoleh antara 19.9 peratus hingga 38.5 peratus. Situasi ini menunjukkan bahawa hubungan dan penglibatan secara berterusan menerusi pelaksanaan aktiviti, mampu mengintegrasikan masyarakat dalam pembangunan komuniti, penyertaan dalam aktiviti-aktiviti, berperanan mentransformasikan mereka sebagai ahli komuniti yang komited ke arah memperkasakan taraf sosioekonomi KRT di Kelantan khususnya. Menurut Wayne (2001), proses pembangunan dilihat dari aspek pertumbuhan ekonomi, pembangunan dan kemajuan infrastruktur yang kolektif.

Jadual 10: Kesan Aktiviti Ekonomi Terhadap Taraf Sosioekonomi Masyarakat KRT

Kekerapan (%)								
Bil	Item	Sts	Ts	Tp	S	Ss	Min	Sp
1	Aktiviti ekonomi memberi kesan positif kepada masyarakat KRT.	0.6	7.7	12.2	42.9	36.5	4.07	.924
2	Aktiviti ekonomi dapat membantu masyarakat menjana pendapatan sampingan.	-	1.3	2.6	62.8	33.3	4.28	.577
3	Aktiviti ekonomi di KRT mewujudkan peluang pekerjaan kepada masyarakat KRT	-	2.6	2.6	67.3	27.6	4.20	.606
4	Aktiviti ekonomi di KRT dapat melahirkan usahawan yang berjaya.	.6	1.3	18.6	54.5	25.0	4.02	.740
5	Aktiviti ekonomi dapat memajukan KRT.	0.6	1.3	1.3	57.7	39.1	4.33	.636
6	Aktiviti ekonomi di KRT boleh menjadi tempat tumpuan bagi eko pelancongan.	1.3	7.7	5.1	52.6	33.3	4.09	.897
7	Aktiviti ekonomi dapat mengalakkan masyarakat untuk memajukan KRT.	0.6	7.7	11.5	47.4	32.7	4.04	.901
8	Aktiviti ekonomi di KRT telah mengubah taraf ekonomi masyarakat ke arah lebih baik.	-	2.6	14.7	48.7	34.6	4.14	.757
9	Aktiviti ekonomi telah mengubah masyarakat KRT lebih berdikari.	-	-	12.2	51.9	35.9	4.24	.654
10	Aktiviti ekonomi membantu masyarakat lebih berdaya saing.	0.6	1.3	12.8	48.7	36.5	4.19	.754
Jumlah							4.16	.52

Oleh itu, masih banyak penambahbaikan yang perlu dilaksanakan bagi menarik minat penglibatan masyarakat dalam aktiviti-aktiviti meningkatkan kegiatan ekonomi di KRT bagi menggalakkan kemajuan di sesuatu kawasan. Sekiranya ditinjau daripada dapatan tahap penglibatan masyarakat pada konstruk ini mendapati bahawa peratus persetujuan kerap hanya 35.3 peratus dan sangat kerap hanya 41 peratus sahaja, menunjukkan masyarakat KRT saling bekerjasama dalam memajukan aktiviti ekonomi yang dianjurkan oleh KRT.

Akan tetapi, peratus persetujuan sangat kerap didapati memperoleh peratusan yang tertinggi bagi item "saya berasa gembira dapat bekerjasama dengan masyarakat untuk memajukan aktiviti ekonomi di KRT" iaitu 46.8 peratus dan 37.2 peratus bagi peratus persetujuan kerap. Hal ini menunjukkan bahawa penglibatan masyarakat dapat membantu menjana ekonomi penduduk setempat

dan sedikit sebanyak memantapkan lagi fungsi serta peranan KRT di alaf baharu ini. Sosioekonomi masyarakat dilihat daripada aktiviti komuniti dalam bidang ekonomi termasuk faktor-faktor ekonomi dan masyarakat yang bertujuan untuk mencipta punca pendapatan kepada ahli masyarakat.

Peratusan persetujuan yang terendah pada persetujuan sangat tidak setuju dan tidak setuju terhadap keseluruhan item bagi konstruk ini secara keseluruhannya menunjukkan bahawa aktiviti berkaitan ekonomi berupaya melahirkan usahawan kecil serta menyediakan tenaga kerja yang berkualiti kepada masyarakat. Hal ini dibuktikan dengan dapatan peratusan persetujuan setuju sebanyak 67.3 peratus, bahawa dengan pelaksanaan aktiviti ekonomi di KRT mewujudkan peluang pekerjaan kepada masyarakat setempat.

Malahan, sebanyak 48.7 peratus didapati dengan pelaksanaan aktiviti ekonomi di KRT telah mengubah taraf ekonomi masyarakat setempat ke arah lebih baik dan melalui aktiviti ekonomi telah mengubah masyarakat KRT lebih berdikari 51.9 peratus. Oleh yang demikian, aktiviti ini akan memberi kesan secara langsung atau tidak terhadap perubahan yang baik mahupun sebaliknya.

Bahkan, KRT memainkan peranan penting dalam mewujudkan dan mengekalkan keharmonian dalam masyarakat. Keharmonian ini dapat dicapai sekiranya aktiviti ekonomi dilaksanakan secara aktif dan berterusan. Hal ini dapat dilihat dengan pelaksanaan aktiviti ekonomi mewujudkan semangat saling membantu dalam masyarakat KRT memperoleh peratus persetujuan sangat setuju sebanyak 42.3 peratus dan peratus persetujuan setuju memperoleh sebanyak 42.9 peratus.

Malahan, sebanyak 52.6 peratus dapat diperolehi daripada peratusan persetujuan setuju bagi item "aktiviti ekonomi memberi kesedaran tentang kepentingan hubungan baik dalam masyarakat" sebanyak 57.1 peratus dan 55.8 peratus bahawa aktiviti ekonomi memberi kesan positif kepada hubungan dalam masyarakat KRT dan dengan pelaksanaan aktiviti ekonomi telah mewujudkan suasana harmoni dalam masyarakat KRT.

Kesimpulan

Aktiviti-aktiviti ekonomi yang dilaksanakan di KRT merupakan satu usaha yang baik dan perlu dilakukan secara berterusan. Hal ini dapat memberi implikasi positif terhadap taraf sosioekonomi masyarakat di KRT, Kelantan. Pelaksanaan aktiviti ini telah membantu menjana pendapatan sampingan masyarakat KRT. Kebanyakan masyarakat KRT bekerja kampung dan tidak mempunyai pendapatan tetap. Maka, aktiviti ekonomi yang dilaksanakan di KRT dapat membantu menambah pendapatan sampingan. Di samping tu, aktiviti-aktiviti yang dianjurkan oleh KRT membolehkan masyarakat saling mengenali, berinteraksi dan saling membantu. Malah, aktiviti-aktiviti ini dapat membantu membina hubungan kerjasama dalam kalangan masyarakat.

Penghargaan

Artikel ini adalah hasil daripada kajian geran penyelidikan. Terima kasih ditujukan khas untuk Universiti Malaysia Kelantan (UMK) yang telah menaja penyelidikan ini di bawah Skim Geran Penyelidikan Jangka Pendek no. kod penyelidikan R/SGJP/A0400/01558A/001/2019/00593 bagi tahun 2018.

Rujukan

Ainon Kuntom (2009). Kajian Memperkasakan Peranan Rukun Tetangga Melalui Projek-Projek Ekonomi. *Jurnal Perpaduan*, 1(1), 117-130.

Asnarulkhadi Abu Samah (2004). Peranan Kerajaan dalam Membangunkan Golongan Berpendapatan Rendah. Dlm. Mohd Amin Othman & Norizan Yahya (Eds.), *Golongan Berpendapatan Rendah: Realiti dan Cabaran*. Universiti Putra Malaysia.

Azeem Fazwan Ahmad Farouk & Mohamad Zaini Abu Bakar (2007). State-induced social capital and ethnic integration: Case of Rukun Tetangga in Penang, Malaysia. *Kajian Malaysia*, XXV(1), 41-60.

Basri Ibrahim (2001). *Sistem Pentadbiran dan Organisasi dalam Islam*. Perniagaan Jahabersa.

CDA (Community Development Academy) (1997). *Building Community from Grassroots*. University of Missouri.

Christenson, J. A., Fendley, K. & Robinson, J. W. (1989). *Community Development*. Dlm. Christenson, J. A. & Robinson, J. W. (Eds.), *Community Development in Perspective*. Iowa State University Press.

Dani Salleh (2004). *Pembangunan Komuniti Dasar, Konsep, Strategi dan Isu di Malaysia*. Jabatan Penerbitan dan Teknologi Media Universiti Utara Malaysia.

Fatimah Kari, Rosliwati Zainol & Halimah Awang (2009). Peranan Badan Sukarelawan dalam Mengeratkan Hubungan Etnik: Potensi dan Halangan. *Jurnal Perpaduan*, 1(1), 1-14.

Fatimah Mohd Yasin (2010). *Interaksi Etnik dalam Organisasi Sosial: Kajian terhadap Rukun Tetangga di Pulau Pinang*. Tesis Sarjana, Universiti Sains Malaysia. Tidak diterbitkan.

Fearon, J. D. & Laitin, D. D. (1996). Explaining Interethnic Cooperation. *American Political Science Review*, 90(4), 715-735.

Fearon, J. D. & Laitin, D. D. (2003). Ethnicity, Insurgency and Civil War. *American Political Science Association*, 97(1), 75-90.

Haris Abd Wahab & Abd Hadi Zakaria (2012). *Penilaian Keperluan dalam Pembangunan Komuniti*. Penerbit Universiti Malaya.

Haris Abd Wahab (2004). Penglibatan Masyarakat Tempatan dalam Projek Pembangunan Komuniti. Dlm. Dani Salleh (Ed.), *Pembangunan Komuniti Dasar, Konsep, Strategi dan Isu di Malaysia*.

Hayes, M. (1981). *Leadership and Social Change*. California: University Associates.

Jabatan Perangkaan Malaysia (2019). *Laporan Sosioekonomi Negeri Kelantan 2019*. Putrajaya: Jabatan Perangkaan Malaysia.

Jabatan Perpaduan Negara dan Integrasi Nasional (2020). Pengenalan Rukun Tetangga. Dipetik daripada <https://www.jpnn.gov.my/ms/komuniti/rukun-tetangga/pengenalan> pada 30 September 2020.

Kalsom Kayat & Nor Asyikin Mohd Nor (2006). Penglibatan Ahli Komuniti dalam Program Pembangunan Komuniti: Satu Kajian ke atas Program Homestay di Kedah. *Akademika*, 67(Januari), 77-102.

Kamarulzaman Askandar (2006). *Budaya Perdamaian Budaya Kita*. Penang: Research and Education for Peace (REPUSM).

Mohammad Shatar Sabran (2003). Model Pembangunan Komuniti. *Jurnal Pertanika Social Sciences & Humanities*, 11(2), 135-145.

Mohd Taib Dora, Izaidin Abd. Majid, Raja Roslan Raja Abd. Rahman, Norliah Kudus, Zawiah Mat & Noor Maslian Othman (2008). City as an Urban Social Diversity: A Case Study of Rukun Tetangga in Kuala Lumpur and Selangor. *Journal of Human Capital Development*, 1(1), 75-83.

Putnam, R. D. (1993). *Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton: Princeton University Press.

Putnam, R. D. (1995). Tuning In, Tuning Out: The Strange Disappearance of Social Capital in America. *PS: Political Science & Politics*, 28(4), 664-683.

Rashid Saad (2004). Sumbangan Rukun Tetangga 21 dalam Perpaduan Negara dan Pembangunan Komuniti. Dlm. Dani Salleh (Ed.), *Pembangunan Komuniti Dasar, Konsep, Strategi dan Isu di Malaysia* [hal. 1-4]. Jabatan Penerbitan dan Teknologi Media Universiti Utara Malaysia.

Sarmila Md Sum (2013). *Pembangunan Komuniti Melalui Inisiatif Tanggungjawab Sosial Korporat (CSR): Kajian Pengalaman Peserta Projek Perladangan Cili Kontrak Di Bukit Awang, Pasir Puteh, Kelantan*. Tesis Doktor Falsafah. Tidak diterbitkan.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and Empowerment of Local Community. *Tourism Management*, 20, 245-249.

Shaw, M. E. (1958). Some Motivational Factors in Cooperation and Competition. *Journal of Personality*, 26.

Surtahman Kastin Hasan (2008). *Kerjasama Ekonomi Umat Islam Potensi dan Cabaran*. Dewan Bahasa dan Pustaka.

Syarmila Hany Haron (2001). *Rukun Tetangga sebagai Mekanisme bagi Menangani Masalah Jenayah di Kawasan Perumahan Pangsapuri Pelangi, Georgetown, Pulau Pinang*. Tesis Sarjana, Universiti Sains Malaysia. Tidak diterbitkan.

Syed Mahadzir (2007). *Rukun Tetangga. Ampang*. Cooray's House of Publications.

Yaacob Harun (1975). *Pembangunan Komuniti di Rancangan Felda: Satu Kajian Kes di Rancangan Felda Sungai Tiang, Kedah*. Tesis Sarjana, Universiti Malaya.